

Een ondergeschoven kindje

Het lijkt op het octrooirecht, maar het kwekersrecht is toch een aparte tak van sport. Weinigen beoefenen het, misschien omdat uien, aardappelen en gipskruid niet bepaald sexy te noemen zijn. Maar wie van het intellectuele eigendomsrecht houdt, kan zijn hart ophalen. Kwekersrechtadvocaat Tjeerd Overdijk is zo iemand.

door **Michel Knapen** foto's **Geert Snoeijer**

In de rubriek Buitennichig wordt aandacht besteed aan bijzondere rechtsgebieden en beoefenaars daarvan. Deze keer het kwekersrecht.

Als hij een bloemetje voor zijn vrouw meeneemt, weet hij net wat beter dan de gemiddelde Nederlander welke soort roos of tulp er precies in zit. Mr. Tjeerd Overdijk doet in bloemen. Maar ook in aardappelen. En uien. Eigenlijk is de hele flora zijn werkterrein. Aan zijn kantoor in Amsterdam-Buitenveldert is dat echter niet te zien. Bij binnenkomst valt een bos bloemen op die zijn langste tijd heeft gehad, en een boeketje plastic orchideeën. Weinig wijst erop dat Overdijks kantoor, Vondst Advocaten, een bloeiende kwekersrechtpraktijk voert.

Bij Vondst werken negen advocaten, van wie er vijf afkomstig zijn van Steinhauser Hoogenraad, het IE-advocatenkantoor dat in 2007 uiteenviel. Deze vijf gingen in hetzelfde pand verder als Vondst en sloten zich bij Vondst aan, de specialisatie bleef het intellectuele eigendomsrecht. Twee van hen – Overdijk en Hidde Koenraad – houden zich daarbinnen bezig met het kwekersrecht.

“Een ondergeschoven kindje”, noemt Overdijk het kwekersrecht. “Nederland telt ruim driehonderd advocaten die in het intellectuele eigendom zijn gespecialiseerd, maar er zijn zes à zeven advocaten die echt iets afweten van het kwekersrecht. Gek eigenlijk dat het zo’n klein rechtsgebied is. Nederland is een natie van telers en kwekers. De tuinbouwsector is enorm groot, de zaadveredeling is een echte industrie. De hele sector kent enorme financiële belangen. Zo had de bloemenveiling van Aalsmeer in 2008 een omzet van vier miljard euro.” Het is 1996 als Overdijk, dan nog partner bij Steinhauser Hoogenraad, voor het eerst te maken krijgt met het kwekersrecht. Een Nederlandse teler van de Casa Blanca, een grote witte lelie, had kwekersrechtbescherming op deze bloem: door zijn arbeid en intellectuele inspanning – veredelen, en keer op keer proberen – was deze fraaie lelie eruit gekomen. Die bescherming gold echter alleen voor Nederland, maar via een u-bochtconstructie die door Duitsland liep dacht een aantal kwekers aan de licentie te ontkomen. Hierover werden meerdere kort gedingen gevoerd om hen te dwingen een vergoeding te betalen.

Dat kwekersrecht beviel Overdijk wel. Niet dat hij uit een geslacht van kwekers, telers of veredelaars komt. “Mijn overgrootvader was boer in Friesland, meer wortels heb ik niet in die branche. Mijn belangstelling voor het kwekersrecht is puur vakmatig ontstaan. Het is een vrij onbekend vakgebied, er was weinig over te vinden. Op de materie is lastig grip te krijgen en dat maakt het voor mij zo leuk. En

**“OP DE MATERIE IS LASTIG GRIP TE
KRIJGEN EN DAT MAAKT HET VOOR
MIJ ZO LEUK”**

het bestrijkt een heel breed terrein: het gaat over snijbloemen en potplanten, bol- en knolgewassen, bomen, aardappelen, uien, grassen. En je leert veel over planten. Laatst werd ik geconsulteerd in verband met Mandevilla’s. Mijn eerste reactie was: hè, hoe spel je dat? Blijkt het een prachtige tropische plant te zijn, oorspronkelijk afkomstig uit de Braziliaanse regenwouden.”

‘Afgeleid ras’

Kwekers veredelen plantenrassen om ze te verbeteren. Dat leidt tot peren die sappiger zijn en mandarijnen zonder pitjes. Aardappelen waarmee betere friet kan worden gebakken en gerst waarmee lekkerder bier kan worden gebrouwen. Fruit dat beter tegen de vorst is bestemd of dat beter tegen vervoer en opslag kan. Gras dat minder water nodig heeft en groenten die beter tegen bepaalde ziekten kunnen. Er komen grotere paprika’s en maïsplanten met een hogere opbrengst. Er worden bloemen met bijzondere kleuren gekweekt en bloemen die minder snel verleppe. Dit veredelingswerk kost veel tijd en vergt de nodige investeringen. De veredelaar wil worden beloond voor zijn arbeid. Daarvoor is het kwekersrecht in het leven geroepen. Wie een nieuwe plant heeft ontwikkeld en daarvoor kwekersrecht wil aanvragen, moet in Nederland bij de Raad voor de Plantenrassen zijn, voorheen de Raad voor het kwekersrecht. Is het ras onderscheidend, stabiel én uniform, dan kan dat recht worden verleend. Bescherming geldt echter alleen in Nederland. Via het gemeenschapskwekersrecht (het Communautair Bureau voor Plantenrassen te Angers) kan bescherming worden verzocht voor de hele Europese Unie.

De afnemers van de veredelaar zijn de telers. Zij telen met behulp van plantmateriaal het eindproduct, bijvoorbeeld de bloemen of planten die via de veiling hun weg naar de consument vinden. De telers planten het materiaal in grote hoeveelheden. Soms vinden zij dan kleine variaties in het ras (*mutanten*), die ook in aanmerking kunnen komen voor de verlening van kwekersrecht. Of men probeert met behulp van chemische behandeling of door genetische modificatie mutanten te creëren. De vinder van een toevallige mutant of maker van een opgewekte mutant lift gemakkelijk mee met de noeste arbeid van zijn voorgangers: de mutant is een product van een plant die door anderen is ontwikkeld. Het nieuwe ras is dus afgeleid uit een bestaand ras. Om ervoor te zorgen dat de kweker van het oorspronkelijke ras een billijke beloning krijgt is in de jaren negentig in de wet opgenomen dat een ras dat in wezen is afgeleid van een ander ras niet mag worden geëxploiteerd zonder toestemming van degene die het kwekersrecht op het oorspronkelijke ras bezit. Een probleem is dat het UP-OV-verdrag uit 1991 van de *International Union for the* ▶

Protection of New Varieties of Plants in de praktijk onvoldoende houvast geeft over het begrip ‘afgeleid ras’, evenals de Zaaizaad- en plantgoedwet 2005. Het begrip ‘afgeleid ras’ moet in de rechtspraak verder worden ontwikkeld.

Bierviltje

Overdijk behandelde diverse zaken over deze problematiek, onder meer bij gipskruid, fnesia’s en uien. “Ik adviseerde een bedrijf dat een compleet veredelingsprogramma voor uien wilde overnemen. Dit bedrijf wilde wel de zekerheid dat voor de exploitatie van het materiaal uit dit programma geen toestemming van concurrenten nodig zou zijn.” Overdijk geeft toe: een ui is niet bepaald sexy, maar juridisch zijn die zaken bijzonder interessant.

Maar dat uitzoekwerk is wel erg leuk. “Partijen bestoken elkaar met DNA-onderzoeken, en steeds moeten we nagaan in hoeverre het ene plantenras is afgeleid van het andere. Overigens is de kwekerswereld, zeker in Nederland, een kleine wereld waarin iedereen elkaar kent. Er wordt niet zoveel ruzie gemaakt. Partijen gaan liever met hun geschil naar de kroeg en schrijven een oplossing op een bierviltje.” Jaarlijks behandelt de enige bevoegde rechter (de rechtbank Den Haag) zo’n tien zaken. Dat verklaart ook waarom

“PARTIJEN BESTOKEN ELKAAR MET DNA-ONDERZOEKEN, EN STEEDS MOETEN WE NAGAAN IN HOEVERRE HET ENE PLANTENRAS IS AFGELEID VAN HET ANDERE”

Overdijk en zijn collega Koenraad nog geen volle praktijk hebben aan het kwekersrecht. Een kwart tot een derde van hun tijd besteden zij aan kwekerszaken, de rest gaat op aan andere IE-kwesties. Overdijk verwacht de komende jaren een forse groei van de kwekersrechtpraktijk, nu ook deze sector globaliseert en buitenlandse partijen niet altijd geneigd zijn verleende kwekersrechten te eerbiedigen.

Dat internationale aspect maakt het voor Overdijk weer extra uitdagend. Enige jaren geleden was hij in het Franse Angers, bij het Communautair Bureau voor Plantenrassen. “Een cliënt van mij had bezwaar tegen het verlenen van kwekersrecht aan een Australiër, omdat hij vond dat het ras van die Australiër niet onderscheidend genoeg was. De voorzitter van de kamer was Duits, de taal Engels, de locatie Frans en de wederpartij was Australisch. Je bent dan helemaal los van de Nederlandse rechtssfeer. Het leuke was dat er direct uitspraak werd gedaan. En we wonnen die zaak.”

Biologie

Het zijn niet alleen deze aspecten die ervoor zorgen dat het kwekersrecht in beweging blijft. Andere ontwikkelingen doen zich voor op het terrein van genetische modificatie, illegale import van bloemen van buiten de Unie en buitenlandse telers die een licentie hebben om planten te telen maar onvoldoende royalties afdragen aan de rechthebbende. Zonder enige kennis van biologie kan het vak van kwekersrechtadvocaat niet goed worden uitgeoefend. “Bij morfologisch vergelijkingsonderzoek wordt tientallen kenmerken bekeken”, vertelt Overdijk. “De hoek van de zijtak, de gevuldheid van de bloem, het aantal meeldraden, de bolling van de bol, de vorm en de gehaardheid van de bladeren. Heb je een plant met één duidelijk verschil, dan kan er al sprake zijn van een nieuw ras. Maar dat verschil moet je wel hard weten te maken.”

De biologische aspecten van het kwekersrecht leerde Tjeerd ‘ik ben een echte alfa’ Overdijk *on the job*. “Ik heb *DNA for dummies* gelezen en neus regelmatig in een biologieboek. Ik heb eigenlijk wel spijt dat ik op de middelbare school geen biologie heb gekozen. En nu zou ik graag een kas aan huis hebben om te zien hoe alles groeit en bloeit.” ■